

Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Nitel Bir Yöntem Olarak Gömülü Teorinin Kullanımı ¹

Damla AYDUĞ ²

Başvuru Tarihi: 31.10.2022

Kabul Tarihi: 25.12.2022

Makale Türü: Derleme

Öz

Eğitimin bir bilim olarak gelişmesinden bu yana bilimsel yöntemlerle olan ilişkileri araştırmalara konu olmuştur. Bu süreçte öncelikle pozitivist paradigmalardan etkilenen eğitim bilimleri ardından yorumsamacı paradigmadan etkilenerek günümüze kadar gelmiştir. Bu çalışmada da yorumsamacı paradigma doğrultusunda ortaya çıkan nitel yöntemlerden biri olan gömülü teorinin eğitim araştırmalarındaki kullanımına ilişkin bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır. Araştırmada ilk olarak gömülü teori deseninin özelliklerinden, gömülü teoride çalışma grubundan, veri toplama araçlarından ve veri analizinden bahsedilmiştir. Ardından gömülü teorinin eğitim araştırmalarında kullanım durumuna değinilmiştir. Sonuç olarak gömülü teorinin eğitim bilimleri alanlarına özgü kuramların geliştirilmesi adına önemli bir yöntem olduğu ve araştırmalarda daha fazla kullanılması gerektiği çıkarımında bulunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Gömülü Teori, Nitel Araştırma, Eğitim Bilimleri

Atıf: Ayduğ, D. (2022). Eğitim bilimleri araştırmalarında nitel bir yöntem olarak gömülü teorinin kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 183-196.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² İstanbul Gedik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, daydug@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8348-5098

The Usage of Grounded Theory as a Qualitative Method in Educational Science Research

Damla AYDUĞ³

Submitted by: 31.10.2022

Accepted by: 25.12.2022

Article Type: Review

Abstract

Since the development of education as a science, the relationship between education and scientific methods has been the subject of research. At first educational sciences were affected by positivist paradigms, and then affected by the hermeneutic paradigm, have survived to the present day. In this study, it is aimed to evaluate the usage of grounded theory, which is one of the qualitative methods that emerged in line with the hermeneutic paradigm, in educational research. In the study, firstly, the features of the grounded theory design, the study group in grounded theory, data collection tools in grounded theory and data analysis in grounded theory were mentioned. Then, the usage of grounded theory in educational research is discussed. As a result, it can be concluded that grounded theory is an important method for the development of theories specific to the fields of educational sciences and should be used more in research.

Keywords: *Grounded Theory, Qualitative Research, Educational Sciences*

³ İstanbul Gedik University Faculty of Sport Sciences Department of Physical Education and Sports Teaching, daydug@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8348-5098

Giriş

Nitel araştırma yöntemleri toplumsal yaşamın eğitim, sağlık, ekonomi, ticaret, sanat gibi bilime konu olan pek çok alanını bir nitelik olarak değerlendirmektedir. Nitel yöntemler yaşamı kategorilere, değişkenlere ve sayılara indirgemek yerine incelenen olgulardan, insanlardan, eylemlerden fikirler olarak onları kendi doğal bağlamları içinde incelemektedirler (Neuman, 2008). Nitel yöntemler; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi yöntemler kullanılarak insanların ne yaptıklarını, ne bildiklerini, ne düşündüklerini ve ne hissettiklerini ortaya koyma yolları olarak değerlendirilmektedir (Patton, 2014).

Nitel araştırmalarda pozitivist gelenekten farklı olarak var olan teorileri sınamak amaçlanmamaktadır. Nitel araştırma yöntemleri mevcut teoriler yerine sosyal sürece odaklanan ve bu süreci aktörlerin nasıl yorumladıklarına odaklanan bir araştırma metodolojisi olduğundan, bu yönüyle kültüre has, daha derinlikli ve anlamlı teorilerin geliştirilmesine olanak tanımaktadır (Ekşi ve Çelik, 2015). Daha küçük örneklemeler üzerinde çalışılarak insan ve grup davranışlarının nedenlerine yönelik açıklamalar getirmeye çalışan araştırmalar olarak da nitelendirilen bu araştırmaların öne çıkan temel özellikleri; doğal ortama duyarlılık, katılımcılık, bütünsellik, öznellik, esneklik ve tümevarımcı analiz şeklinde sıralanabilir (İlgar ve İlgar, 2013). Nitel araştırma paradigması içinde etnografya (kültür analizi), fenomenoloji (olgubilim), gömülü teori, durum çalışması ve eylem araştırması gibi farklı araştırma desenleri bulunmaktadır (İlgar ve İlgar, 2013; Leedy ve Ormrod, 2005; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Ancak bu araştırma desenleri arasında özellikle gömülü teori deseninin Türkiye'deki eğitim araştırmalarında bir yöntem olarak benimsendiği araştırma sayısının oldukça sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Şener (2019) gömülü teori araştırma deseninin kullanıldığı yönetim ve organizasyon alanındaki araştırmaların ABD'de 1970'li yıllara kadar dayandığını, Türkiye'de ise gömülü teori yönteminin kullanıldığı araştırmalara ancak 2013 yılı sonrası rastlanabildiğine dikkat çekmektedir.

İlgar ve İlgar (2013) gömülü teori modelinin 2000li yıllardan bu yana araştırmacılar arasındaki kullanım düzeyinin arttığını belirtmektedirler. Denzin (1997) ise gömülü teorinin sosyal bilimlerde nitel araştırmalar için en etkileyici paradigma olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda gömülü teorinin sosyal bir bilim olan eğitim bilimleri açısından da önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Tüm bunlardan hareketle bu araştırmada gömülü teorinin eğitim araştırmalarındaki kullanımına ilişkin kuramsal bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma kuramsal derleme türündedir. Derleme makalelerde, araştırma konusu ile ilgili genel bir bakış sunmak amaçlanmaktadır. Özgün araştırma makalelerinden farklı olarak bu tür makalelerde yeni ampirik sonuçlara ulaşılmamaktadır. Araştırma kuramsal bir çalışma olması nedeniyle etik kurul onayı gerektirmemektedir. Araştırmada sırasıyla gömülü teori deseninin özelliklerine, gömülü teoride çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, veri analizine ve gömülü teorinin eğitim araştırmalarında kullanım durumuna değinilmiştir.

Gömülü Teori Deseninin Özellikleri

Gömülü teori, hakkında detaylı açıklamalar ve teoriler bulunmayan konularda, özellikle de bireylerin incelenmek istenen olguyla nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu tespit etmeyi hedefleyen durumlarda, araştırmaya ve veriye dayalı genel bir çerçeve sunmak için oldukça pratik araçlar sunan bir araştırma metodolojisidir. Araştırmacının bir süreç, eylem ya da etkileşime yönelik olarak çok sayıda katılımcının görüşleri doğrultusunda genel bir açıklama getirmeyi hedeflediği bir nitel araştırma deseni olarak da tanımlanmaktadır (Creswell, 2015). Gömülü teori, sosyal araştırmalarda sistematik olarak elde edilen veriden

teori keşfedilmesi sürecini ifade etmektedir (Glaser ve Strauss, 2017). Gömülü teoride, üzerinde çalışılan sosyal süreci, mevcut teorilerle açıklamak yerine verilerin içinden doğan ve incelenen sosyal süreçle doğrudan ilişkili kavram veya teorilerle süreci açıklamak amaçlanmaktadır (Ekşi ve Çelik, 2015). Özetle, gömülü teori nitel verilerden kuram/teori geliştirme amacı taşıyan bir araştırma desenidir.

Uluslararası alanyazında “grounded theory” olarak adlandırılan bu desen, Türkçeye kuram oluşturma, temellendirilmiş kuram, alt teori (Ilgar ve Ilgar, 2013), ampirik temele dayalı kuram (Aksakal ve Kırkaya, 2013) gibi farklı şekillerde de çevrilmektedir. Gömülü teori araştırmalarında diğer nitel araştırma türlerindeki benzer şekilde araştırmacı temel veri toplama ve analiz aracı olarak tümevarımsal bir bakış açısını benimser ve verilerden bir anlam üretmeye çalışır. Böylece nitel verilerde gömülü olan bir teori ortaya koymaya çalışılır (Merriam, 2009). Teori, üzerinde çalışılan olgunun açıklanmasına yönelik akla yatkın açıklamalar sunan ilişki setini ifade etmektedir (Strauss ve Corbin, 1994). Gömülü teoride araştırmacılar özel bir kuramsal çerçeveye dayalı hareket etmek yerine teori geliştirme sürecine odaklanmaktadır (Patton, 2014). Bu nedenle herhangi bir konuda incelenen sürecin nasıl işlediğinin incelenmesi hedeflendiğinde ve bu süreci açıklamaya yönelik belirgin bir kuramsal çerçeve bulunmadığında gömülü teori desenine başvurulması gerektiği söylenebilir. Gömülü teori sonucunda ortaya çıkan teorinin; davranışın açıklanmasına ve yordanmasına imkan tanıma, uygulanabilir nitelikte olma, ortaya konan davranışa yönelik bir bakış açısı sunma, belli davranış alanlarında çalışan araştırmalara rehberlik etme, ileri araştırmalarda ispatlamaya değer nitelikte kategoriler ve hipotezler sunma gibi işlevleri bulunmaktadır (Glaser ve Strauss, 1967).

Gömülü teori ilk olarak Glaser ve Strauss (1967) tarafından geliştirilmiş olup, teorik arka planını pragmatizm ve sembolik etkileşimcilik oluşturmaktadır. Bu felsefik ve sosyolojik arka plan, gömülü teorinin iki temel ilke üzerine inşasına yol açmıştır. İlk ilke değişimle ilgilidir. Olgular durağan olmayıp değişken koşullar karşısında sürekli bir değişim içinde bulduklarından, yöntemin önemli bir bileşenini süreç boyunca yöntemin içinde değişimi inşa etmek oluşturmaktadır. İkinci ilke ise determinizm olgusunun karşısında net bir duruş ile ilgilidir. Gömülü teoride katı bir determinizm reddedilmektedir. Aktörler koşullara verdikleri tepkilerle kendi kaderlerini kontrol altına alma olanağına sahip bireyler olarak görülmektedir. Aktörler karşılaştıkları seçeneklere ilişkin kendi algıları doğrultusunda tercihlerde bulunabilirler. Hem pragmatizm hem de sembolik etkileşimcilik bu bakış açısını paylaşmaktadır. Dolayısıyla gömülü teori, uygun koşulların nasıl olması gerektiğine yanıt aramakla kalmayıp, aktörlerin değişen koşullara nasıl cevap verdiklerine ve bu eylemlerinin sonuçlarının neler olduğuna da yanıt aramaktadır. Bu karşılıklı etkileşimi tespit etmek ise araştırmacının sorumluluğundadır (Corbin ve Strauss, 1990).

Glaser ve Strauss’un (1967) geliştirdikleri gömülü teori ilk olarak araştırmacıların sağlık alanında yapmış oldukları araştırmalardan doğmuştur. Hayatlarının son günlerini yaşayan hastalar ile sağlık alanında çalışan uzmanlar arasındaki etkileşimleri inceleyen araştırmacılar elde ettikleri verilerden yola çıkarak veri temelli bir teori ortaya koymuşlardır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Glaser ve Strauss’un bu yaklaşımı gömülü teoriye yönelik geliştirilen ilk yöntem olduğundan klasik/gelişen gömülü teori olarak da isimlendirilmektedir (Ekşi ve Çelik, 2015). Ardından Strauss ve Corbin (1990) gömülü teoriye yönelik daha sistematik ve analitik adımlardan oluşan bir yaklaşımı benimsemiş yoluna gitmişlerdir. İlk haline göre daha katı yönergelerden oluşan, geçerlilik ve güvenilirlik üzerinde daha fazla duran ve önceden belirlenmiş kategorilerden yola çıkılmasının gerekliliğini vurgulayan bu yaklaşım alanyazında sistematik gömülü teori olarak adlandırılmıştır (Ekşi ve Çelik, 2015; Ilgar ve Ilgar, 2013). Klasik ve sistematik gömülü teorilerinin ardından Charmaz (2006) yapısalcı gömülü teori yaklaşımını geliştirmiştir. Yapısalcılık kavramı ile araştırmacının öznelliğine ve verilerin inşası ile yorumlanmasına katılımının önemine dikkat çekmiştir. Araştırmacının tarafsız olamayacağı bakış açısından

yola çıkan Charmaz (2006), yapısalcı gömülü teorinin araştırmacının görüş ve değerlerinden etkileneceğini savunmuş ve diğer gömülü teorilere göre daha esnek bir teori ortaya koymuştur. Bu anlamda yapısalcı gömülü teorinin daha esnek yönergelerden oluştuğu söylenebilir.

Gömülü teori özellikle bir şeyin zaman içindeki değişimine ilişkin soruların çözümünde uygun bir yöntemdir (Merriam, 2009). Gömülü teori, bir yandan bir teori veya kuram oluşturulmasında belirli süreçlerin önemine açık bir biçimde vurgu yapması bir yandan da sosyal bilimler ve eğitim bilimlerinde özellikle doktora tezleri için bir alt yapı sunması nedeniyle nitel araştırmaların önünü açmıştır (Patton, 2014).

Gömülü teori bir yanıyla olgubilim çalışmalarına benzemektedir. Her iki araştırma yöntemi de anlam ve yaşantılara odaklanmaktadır. Ancak gömülü teoride yalnızca olgulara ilişkin açıklamalar getirmek yerine olgulara ilişkin bir kuram ortaya koymaya çalışılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bryant ve Charmaz (2007) gömülü teoriyi diğer nitel araştırmalardan ayıran özellikleri şöyle sıralamaktadırlar:

- Gömülü teoride, veri toplama, veri analizi ve teori inşaa süreci eşzamanlı olarak yürütülür.
- Verilerin kodlanmasına, ilk görüşme veya ilk alan notlarının hemen ardından başlanır.
- Memo (kuramsal not) yazımına da ilk görüşme veya ilk alan notlarının hemen ardından başlanır.
- Memoların kuramsal olarak sınıflandırılması, raporlaştırma aşamasının genel hatlarını belirler.
- Kuramsal doygunluk, daha fazla veri toplamaya gereksinim olmadığına bir göstergesidir.
- Alanyazın incelemesi yönlendirme için yapılır.
- Kuramsal kategoriler için sürekli karşılaştırmalı veri analizi yönteminden yararlanır.
- Yüzeyle görünür olan temaları ortaya çıkarmak için değil, teori ortaya çıkarmak için kodlama yapılır.
- Gelişmekte olan bir teori mevcuttur ve bu teori diğer teorilerle ilişkilendirilir.
- İşlemler nettir ve kanıt zinciri bulunur.
- En fazla gözlemlenen davranışın sebebini açıklayan sosyal bir süreç tanımlanır.

Özetle, gömülü teoride amaç bir teoriyi doğrulamak değil, tam tersi bir teori geliştirmektir. Gömülü ifadesi ile kastedilen teorinin verilere dayalı olarak inşa edileceğidir (Punch, 2005). Veriler nitel çözümleme yöntemleri ile çözümlenerek teori geliştirilir. Mevcut kavramlara ve anlayışlara özgün bir katkı sağlayan bu yöntemde araştırma boyunca yeni kavram ve teorilere ulaşmak mümkündür (Ilgar ve Ilgar, 2013).

Gömülü Teoride Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünü belirlemeye yönelik katı kurallar bulunmamaktadır. Nitel araştırmada örneklem büyüklüğü pek çok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörlere örnek olarak araştırmanın amacı, eldeki zaman ve kaynaklar gösterilebilir. Çünkü nitel araştırmanın anlamlılığı örneklem büyüklüğünden ziyade, seçilen durumların anlam yüklü olmasına göre belirlenmektedir (Patton, 2014).

Gömülü teoride araştırmacının araştırma sorusuna yanıt alabilmek adına belirlediği örneklem ilk örneklem olarak tanımlanmaktadır. Araştırmacı alana girmeden önce ilk örneklem için bireyler, durumlar, olaylar gibi farklı ölçütler belirleyebilir. Bu bağlamda ilk örneklem, araştırmacıya bir hareket noktası sağlamaktır. Ancak gömülü teoride teorinin detaylandırılmasına ve geliştirilmesine olanak sağlayan örnekleme yöntemi, teorik örneklemedir (Charmaz, 2006). Teorik örnekleme ortaya çıkacak teorinin gelişimi için uygun verilerin aranması olarak özetlenebilir. Teorik örneklemede amaç araştırmacının teorisini oluşturacak kategorileri detaylandırmak ve düzeltmektir. Gömülü teoride, kategorilerin özelliklerini geliştirmek adına kategorilere ilişkin yeni özellikler elde edilmeyinceye dek teorik örneklemeye gidilmesi önerilmektedir (Charmaz, 2006).

Gömülü teori bir eylem veya etkileşim ile bunun belli sonuçları arasındaki bağları neden olan koşulları ne derece belirginleştirirse, o kadar genellenebilir hale gelmektedir. Bu anlamda ne kadar fazla ve sistematik teorik örnekleme yoluna gidilirse, koşullar ve koşulların çeşitliliğine ilişkin o kadar fazla şey keşfedilebilir ve teorinin genellenebilirliği, kesinliği ve tahmin edebilirlik kapasitesi artar (Corbin ve Strauss, 1990). Gömülü teoride teorik örneklemenin araştırmacıya sağladığı yararlar; zengin verilere ulaşma, daha fazla teorik kategorilerin geliştirilmesi, kategoriler arasında veya kategoriler içindeki boşlukların ve farklılıkların keşfedilmesi olarak sıralanabilir (Charmaz ve Belgrave, 2012). Creswell (2015) gömülü teori çalışmalarında 20 ila 30 kişi arasında bir örneklem grubu ile yapılacak derinlemesine görüşmelerin teoriye yönelik ayrıntıları elde edebilmek adına yeterli olduğunu belirtmektedir.

Gömülü Teoride Veri Toplama Araçları

Gömülü teori deseninde, bir kategori için tek bir tür veri toplanması gerekliliği veya gömülü teoride kullanılması gereken tek bir veri toplama aracı bulunmamaktadır. Aksine farklı veri toplama araçları ile farklı türde veriler toplanması araştırmacının farklı bakış açıları kazanmasına ve kategorilerini anlama ve kategorilerin özelliklerini geliştirme konusunda avantaj sağlamasına yol açmaktadır (Glaser ve Strauss, 2017). Bu bağlamda gömülü teori araştırmalarında, diğer nitel araştırma türlerinde olduğu gibi, veri toplama araçları olarak görüşmeler, gözlemler, resmi belgeler, video kayıtları, gazeteler, kitaplar gibi araştırma sorusuna ışık tutan tüm araçlar kullanılabilir.

Yıldırım ve Şimşek (2011) gömülü teori yaklaşımında en çok kullanılan veri toplama yöntemlerinin görüşmeler ve gözlemler olduğunu belirtmektedirler. Ancak doküman analizinin de gerekli görülebileceğini vurgulamaktadırlar. Creswell (2015) ise gömülü teori araştırmalarında en temel veri toplama aracının görüşmeler olduğunu belirtmektedir. Görüşmelerden elde edilen veriler sayesinde araştırmacının gelişmekte olan kuramla ilgili katılımcılardan elde ettiği fikirleri sürekli karşılaştırabilme olanağı bulunduğunu ifade etmektedir. Charmaz ve Belgrave (2012) gömülü teoride, görüşme sorularının bir dizi deneyimi kapsayacak kadar geniş, katılımcıların belirli bir deneyimini keşfedecek ve bu deneyime ilişkin gerçekleri açığa çıkaracak kadar dar olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda yarı yapılandırılmış görüşmelerin gömülü teoride kullanılacak temel veri toplama araçlarından biri olduğu çıkarımında bulunulabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme hem sabit seçenekli cevaplama hem de ilgili alanda derinlemesine bilgi elde etmeye yönelik sorular sorulmasına olanak tanıyan görüşme türüdür. Bu anlamda yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin analiz kolaylığı sunması, katılımcılara kendilerini ifade etme imkanı vermesi ve derinlemesine bilgi sağlanması gibi avantajları bulunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2011).

Gömülü teoride araştırmacıların benimsemesi gereken en temel kural araştırma verileri üzerinde çalışmaktır. Ancak bu kuralın benimsenebilmesi için öncelikle araştırmacının farkında olması gereken görüşme soruları üzerinde çalışmaktır. Çünkü gömülü teoride araştırmacının veri toplama süreci ile veri analizi iç içe geçmiş durumdadır. Bu nedenle araştırmacı cevabını almak istediği sorular ile katılımcılardan aldığı cevaplara eş zamanlı olarak dikkat etmelidir. Bu bağlamda gömülü teori, araştırmacıların elde ettiği gözlemlerdeki küçük ayrıntılara göre veri toplama yöntemlerini uyarladığı etnografik araştırma ile benzerlik göstermektedir (Charmaz ve Belgrave, 2012).

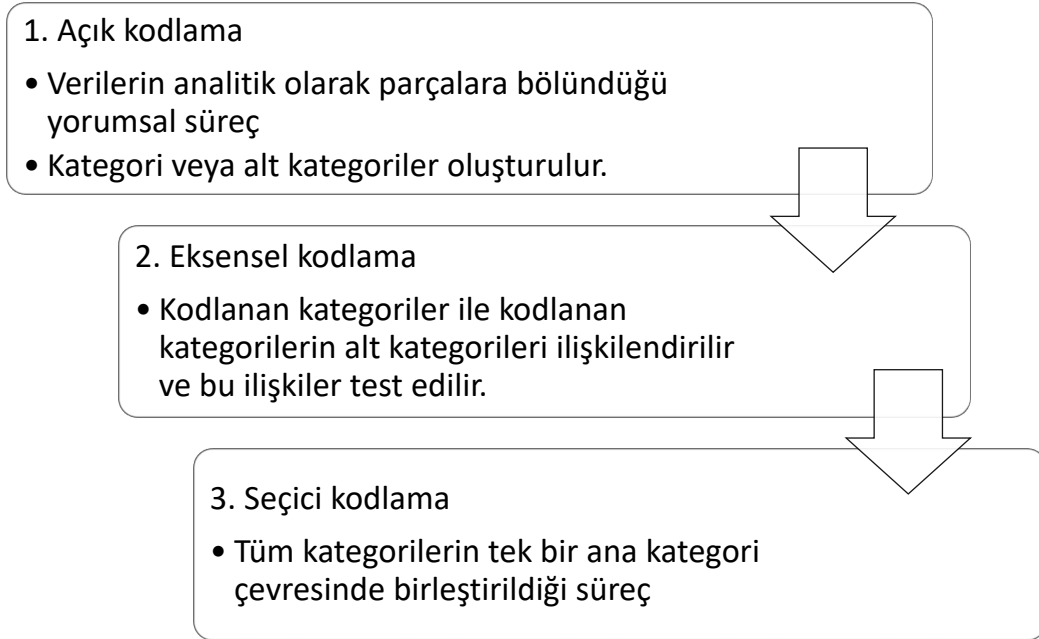
Gömülü Teoride Verilerin Analizi

Nitel veri analizi, araştırmacının alandan toplamış olduğu verilerden yola çıkarak bu veriler içindeki saklı bilgiyi keşfetmek ve ortaya çıkarmak amacıyla yürüttüğü bir analiz türüdür (Özdemir, 2010). Nitel araştırmalarda veri analizi genel olarak; verilerin analiz için hazırlanması, verilerin kodlanması, kodların bir

araya getirilerek temaların oluşturulması ve verilerin görsel veya metinsel olarak sunulması aşamalarından oluşmaktadır. Ancak veri analizinin nasıl yapılacağı araştırmanın desenine göre farklılaşmaktadır. Örneğin; kuram oluşturma ve fenomenoloji desenleri veri analizi açısından en detaylı işlem basamaklarına sahipken, anlatı araştırmaları en az yapılandırılmış prosedüre sahiptir (Creswell, 2015).

Gömülü teoride araştırma verilerinin analizinde sabit karşılaştırma yöntemi kullanılır. Temelde sabit karşılaştırma yöntemi bir grup veri ile diğer bir grup veri arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeye yönelik karşılaştırmalardan oluşur. Veriler benzer bir boyut doğrultusunda gruplanır. Boyutlara geçici olarak bir isim verilir. Böylece boyut kategori haline gelir. Bu analizin temel amacı verilerdeki örüntüleri belirlemektir. Bir gömülü teori inşa edilirken, bu örüntüler birbirleri ile ilişkileri doğrultusunda düzenlenir (Merriam, 2009). Glaser ve Strauss (2017)'a göre sabit karşılaştırma yöntemi dört aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; sırasıyla her bir kategori ile bağlantı kurulabilecek durumları karşılaştırmak, kategorileri ve özelliklerini bütünleştirmek, teoriyi sınırlandırmak ve teoriyi yazmak şeklindedir. Ancak teori üretmenin bu türü sürekli gelişen bir süreç olduğundan, uygulamada ilk aşamalar ile analiz süreci aynı anda yürütülüp, analiz sona erene dek her bir aşama teorinin sürekli gelişimine katkıda bulunacak şekilde sürdürülmelidir (Glaser ve Strauss, 2017).

Corbin ve Strauss (1990) ise gömülü teoriye yönelik olarak geliştirdikleri veri analiz sürecinde üçlü kodlama sürecinin izlenmesini önermektedirler. Bu süreç; açık kodlama, eksensel kodlama ve seçici kodlama aşamalarından oluşmaktadır. Açık kodlama, verilerin analitik olarak parçalara bölündüğü yorumsal süreçtir. Açık kodlamada amaç, araştırmacının verilerde yansıtılan olguya ilişkin standart düşünme yollarını değiştirerek, verilere yönelik yeni bir bakış açısı kazandırmaya çalışmaktır. Açık kodlamada, olay, eylem veya etkileşim benzerlik ve farklılıklarını belirlemek üzere diğerleri ile karşılaştırılır ve kategorik olarak isimlendirilir. Böylece kavramsal olarak benzer olan veriler kategori veya alt kategoriler oluşturulması adına gruplandırılır. Eksensel kodlamada, kodlanan kategoriler ile kodlanan kategorilerin alt kategorileri ilişkilendirilir ve bu ilişkiler test edilir. Eğer kategorilerde farklı değişimler görülürse, araştırmacı bu durumun göstergelerine ilişkin arayışını sürdürür. Buradaki temel varsayım, alt kategorilerin her birinin yalnızca bir ana kategori ile ilişkili olabilmesi düşüncesidir. Seçici kodlama ise tüm kategorilerin tek bir ana kategori çevresinde birleştirildiği ve daha fazla açıklanması gereken kategorilerin betimsel açıklamalarla detaylandırıldığı süreçtir. Çalışmadaki temel olguyu temsil eden ana kategorinin belirlenmesinde; “Bu çalışmadaki temel analitik düşünce nedir?”, “Eğer bulgular birkaç cümlede özetlenecek olsa, ne denebilir?” “Keşfedilen tüm eylemler ne ile ilişkilidir?” gibi sorular sorulur. Ana kategori önceden tanımlanmış olan kategorilerden biri olabileceği gibi, temel olguyu açıklayan daha soyut bir kavram da olabilir (Corbin ve Strauss, 1990). Özetle, araştırmacılar açık kodlamadan başlayarak önce kategorileri oluşturur, eksensel kodlamayla kategorileri ilişkilendirir ve son olarak seçici kodlamayla çekirdek kategori belirleyerek kuramı inşa ederler (Ilgar ve Ilgar, 2013).

Şekil 1. Corbin ve Strauss'un Üçlü Kodlama Süreci

Yapısalcı gömülü teorisyen Charmaz (2006)'a göre ise gömülü teoride iki tür temel kodlama aşaması bulunmaktadır. Bunlardan ilki verinin her bir sözcüğünün, satırının ya da parçasının isimlendirildiği ilk kodlama aşamasıdır. İkincisi ise büyük miktardaki verileri sınıflandırmak, sentezlemek, düzenlemek ve bütünleştirmek için önemli veya sık tekrarlanan ilk kodlara odaklanıldığı seçici kodlamadır (Charmaz, 2006). Gömülü teoride veri toplama ve veri analizi birlikte yürütülen süreçlerdir. Gömülü teoride ilk veri toplanır toplanmaz analiz süreci başlamaktadır (Corbin ve Strauss, 1990). Veri toplama ve analiz etme sürecinin eş zamanlı olarak yürütülmesi araştırmacının veriye yakınlaşmasını ve böylece teorinin verilere dayalı oluşmasını sağlamaktadır (Glaser, 1978).

Bringer, Johnston ve Brackenridge (2006) gömülü teori araştırmasının bu tekrarlı sürecini analiz etmede nitel veri analiz programlarının kullanılmasının araştırmayı birçok açıdan kolaylaştırdığını belirtmektedirler. Nitel veri analiz programları sayesinde açık kodlama, eksensel kodlama, ses kayıtları ve fotoğraflar gibi metinsel olmayan veriler ile diğer veriler arasında köprü kurulması, demografik değişkenlere göre kodlama yapılması ve modelleyiciler sayesinde fikirlerin görsel olarak incelenmesi daha olanaklı hale gelmektedir.

Eğitim Bilimleri Alanında Gömülü Teori Çalışmaları

Eğitimin bir bilim olarak gelişmesinden bu yana bilimsel yöntemlerle olan ilişkileri araştırmalara konu olmuştur. Bu süreçte öncelikle pozitivist paradigmalardan etkilenen eğitimi bilimleri ardından yorumsamacı paradigmadan etkilenerek günümüze kadar gelmiştir. Newtoncu pozitivist paradigmanın yorumsamacı paradigmadan daha önceleri ortaya çıkması nedeniyle sosyal bilimler alanında yapılan ilk araştırmaların daha çok nicel yöntemler ağırlıklı olarak ilerlemiş olması olağan bir durumdur. Benzer şekilde Kartarı (2017) nicel araştırma yönteminin tek ideal yöntem olmadığını anlaşılmasının ve nitel araştırmaların önem kazanmasının 21. yüzyılın son çeyreğinde gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu anlamda sosyal bilimler alanlarından biri olarak değerlendirilecek eğitim bilimlerinde de araştırma metodolojisi olarak ilk dönemde yapılan araştırmaların daha çok nicel yöntem ile desenlenen araştırmalar olduğunu söylemek olanaklıdır. Buna paralel olarak Göktaş ve arkadaşları (2012) 2005-2009 yılları arasında SSCI ve ULAKBİM veri tabanları tarafından dizinlenen Türkiye'deki eğitim dergilerinde yayınlanan eğitim araştırmalarını inceledikleri araştırmada çalışmaların %70'inde nicel yöntemlerin kullanıldığını belirlemişlerdir. Benzer şekilde TED Eğitim ve Bilim dergisinde

2007-2013 yılları arasında yayınlanan makalelerdeki eğilimleri inceleyen Selçuk ve arkadaşları (2014) araştırma sonucunda, dergide yayınlanan makalelerin %69.5'inin nicel araştırmalar olduğunu, nitel araştırmaların ise yalnızca % 22'i olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca araştırmada incelenen 73 nitel araştırmadan yalnızca 1 tanesinin gömülü teori desenine sahip olduğu ve en az kullanılan nitel yöntemlerden biri olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Karadağ (2010) da eğitim bilimleri alanında yapılmış 229 doktora tezini yöntemsel açıdan incelediği araştırmada kuram oluşturma/gömülü teori deseninin kullanıldığı tek bir tezin olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada gömülü teorinin eğitim araştırmalarındaki kullanımına ilişkin kuramsal bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır. Yapılan alanyazın incelemesi sonucunda Türkiye'de eğitim bilimleri alanındaki çalışmalar incelenmiş ve yöntem olarak gömülü teorinin benimsendiği az sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Akcan, 2016; Gelmez-Burakgazi ve Yıldırım, 2017; Köybaşı ve Uğurlu, 2019; Zeybekoğlu-Çalışkan, 2011). Az sayıdaki bu araştırmalarda eğitimde etkili bir okul değişimi için okul liderliği (Akcan, 2016), doktora yeterlilik süreci (Gelmez-Burakgazi ve Yıldırım, 2017), Türkiye'de eğitim yönetimi alanında araştırma geleneği ve paradigmaların değerlendirilmesi (Demirhan, 2015), öğretmen adaylarının sosyalleşme süreçleri (Köybaşı ve Uğurlu, 2019), yükseköğretimin uzaktan öğrenme ile uluslararasılaşması (Ergin, 2017) gibi farklı konuların ele alındığı görülmektedir. Bu durum, gömülü teorinin eğitim bilimlerindeki farklı konu ve bağlamlarda kullanılabilir yararlı bir yöntem olduğuna işaret etmektedir. Çünkü gömülü teori, sosyal yaşamın kısa süreli olgu ve olayları arasındaki ilişkileri ortaya koymada etkili bir yöntemdir (Neuman, 2008). Ancak Türkiye'de eğitim alanındaki araştırma tasarımları incelendiğinde, genel eğilimin; pozitivist paradigmanın bir ürünü olan, uygulama alanındaki pratiklere yönelik kurgulanmış veya uluslararası literatürde yayınlanan araştırmalarda kullanılanlara benzer hipotez, veri ve analizlerin yer aldığı ampirik araştırma tasarımları kullanmak yönünde olduğu görülmektedir (Demirhan, 2015). Türkiye'de gömülü teori ile desenlenen araştırma sayısının az olması durumunun, yalnızca eğitim bilimleri alanıyla sınırlı olmadığını da vurgulamakta yarar vardır (Akcan, 2016). Ayrıca Türkiye'de eğitim bilimleri alanyazınında gömülü teori deseninde yürütülen çalışmaların 2010'lu yıllardan itibaren yapılmaya başlandığı dikkat çekmektedir. Oysaki Türkiye'de eğitim bilimlerinin bir disiplin olarak çalışmaya başlanması 1950'li yıllara kadar uzanmaktadır. Ancak eğitim bilimleri alanında gömülü teori deseni kullanılan araştırmaların alanın ortaya çıkışından 60 yıl sonrasına denk geldiği görülmektedir. Bu durumun nedeninin yine alandaki baskın pozitivist paradigmadan kaynaklandığı öne sürülebilir.

Uluslararası alanyazında ise bu durumun Türkiye'dekinden farklı olduğunu (Akcan, 2016) ve eğitim alanında gömülü teori deseninin kullanıldığı daha fazla sayıda araştırma (Dodman, 2011; Dorion, 2017; Fielder, 2010; Morabito, 2010; Nettles, 2011) olduğunu söylemek olanaklıdır. Benzer şekilde Zeybekoğlu-Çalışkan (2011) son yıllarda yurtdışındaki eğitim alanındaki özellikle doktora çalışmalarında gömülü teori kullanımında bir artış olduğunu belirtmektedir. Ancak yurt dışında gömülü teorinin kullanıldığı eğitim bilimleri alanındaki araştırmalarda da araştırma konusu olarak genellikle "liderlik" konusunun incelendiği görülmektedir (Kern, 2010; Musick, 2010; Sanocki, 2013; Silverstrone, 2011). Oysaki gömülü teori, eğitim bilimleri alanındaki pek çok farklı problem durumunun incelenmesinde kullanılabilir bir yöntemdir. Her ne kadar eğitim bilimleri alanında uluslararası alanyazında gömülü teori ile desenlenen çalışmalar Türkiye'ye oranla fazla olsa da diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı araştırmalarla kıyaslandığında az sayıda oldukları söylenebilir. Bu bağlamda eğitim bilimleri alanında farklı yöntemlerle çalışılması zor olan, karmaşık ve keşfedilmemiş süreçlerin incelenmeye başlanması ile birlikte gömülü teorinin kullanımının artacağı çıkarımında bulunulabilir (Zeybekoğlu-Çalışkan, 2011).

Eğitim Bilimleri Alanında Gömülü Teorinin İmkanları

Gömülü teori, genellikle incelenmesi planlanan bir sosyal sürece yönelik kapsamlı bir teori veya açıklamaya ihtiyaç duyulduğunda kullanılmaktadır (Creswell, 2015). Eğitimin en temel özelliklerden biri bir süreç oluşudur. Eğitimin bir süreç olmasından kastedilen anlık veya olup biten bir yapıda olmaması aksine birbirini izleyen ve birbiri üzerine biriken öğrenme ve öğretme olaylarından oluşmasıdır (Fidan ve Erden, 1993). Bu anlamda eğitim bilimleri alanında yapılan araştırmaların çoğunluğunun da süreç odaklı konular olduğu ve bu anlamda eğitim bilimine konu edilen liderlik, yönetim öğrenme, program geliştirme, rehberlik, uluslararasılaşma, dijitalleşme, yaşam boyu öğrenme gibi pek çok konuda gömülü teorinin benimsendiği araştırma modellerinin tasarlanabileceği düşünülmektedir.

Nitel bir araştırma yaklaşımı olan gömülü teoriye ilişkin kısa bir değerlendirmenin yapıldığı bu araştırma sonucunda; gömülü teorinin eğitim bilimleri alanının kendine has doğasını anlamak ve eğitim bilimine özgü teorilerin geliştirilmesi adına değerli bir yöntem olduğu öne sürülebilir. Şener (2019) nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan gömülü teorinin, zamansal olarak uygun bir yaklaşım olma niteliği gösterdiğini, ancak Türkiye’de nitel araştırmaya olan ilginin son yıllarda artması nedeniyle yeni yeni dikkat çekmeye başladığını belirtmektedir. Uluslararası alanyazında gömülü teori ile yürütülen çalışmalara ilginin giderek arttığı gözlemi doğrultusunda Türkiye’de bu yöntem kullanılarak gerçekleştirilen araştırmaların oldukça az sayıda olduğu çıkarımında bulunmak olanaklıdır. Oysaki eğitim alanındaki olgu veya süreçlerin nasıl değiştiğine yönelik problem durumlarının çözümünde (Merriam, 2009) veya hakkında detaylı teoriler bulunmayan eğitimle ilgili konularda (Cresswell, 2015) başvurulabilecek yararlı bir araştırma yöntemi olduğu açıkça görülmektedir.

Alpman (2022) yapmış olduğu gömülü teori araştırması sonucunda özellikle kültür ile etkileşimli olan alanlarda gömülü teori metodolojisinin kullanılmasının faydalı olacağını öne sürmektedir. Bu bağlamda eğitimin, kasıtlı bir kültürlenme süreci olduğu göz önüne alındığında, eğitim bilimleri alanının kültür ile yakından ilişkili bir bilim dalı olduğu ve bu anlamda gömülü teorinin eğitim bilimleri alanındaki kültürel konularda son derece faydalı bir yöntem olacağı çıkarımında bulunulabilir. Gömülü teori, insanlar tarafından ortaya konan eylemleri açıklamak veya insanlar arasındaki etkileşimleri irdelemek için de kullanılan bir yöntem olması ile ön plana çıkmaktadır (Ekşi ve Çelik, 2015). Bu anlamda eğitim bilimleri alanı girdisi, çıktısı, süreçte işlenen ögesi insan ve insan davranışı olan bir alan olarak gömülü teori ile desenlenecek araştırmalara uygun bir disiplin olarak değerlendirilebilir.

Sonuç

Araştırma sonucunda gömülü teorinin eğitim bilimleri alanlarına özgü kuramların geliştirilmesi adına önemli bir yöntem olduğu ve araştırmalarda daha fazla kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın en önemli sınırlılığı, araştırma amacının kuramsal olarak irdelenmesidir. Bu sınırlılığın giderilmesi için eğitim bilimleri alanında gömülü teorinin kullanıldığı araştırmaların içerik analizi yöntemi ile incelenmesi önerilebilir. Gömülü teori araştırmalarına yönelik araştırmaların artırılması için Web of Science veri tabanında taranan “Grounded Theory Review” dergisine benzer şekilde Türkiye’de yalnızca gömülü teori deseninin benimsendiği araştırmaların basılacağı bir derginin yayın hayatına başlaması sağlanabilir. Ayrıca gömülü teori ile yürütülen araştırmaların sunulacağı ve araştırmacılar arasında bilgi alışverişi ve işbirliklerinin sağlanacağı konferans veya kongreler düzenlenebilir.

Dipnot:

Eğitim alanında gömülü teorinin kullanımına ilişkin araştırmacılara somut örnekler sunması açısından Akcan'ın (2016), Ergin'in (2017) ve Zeybekoğlu-Çalışkan'ın (2011) doktora tezlerini, Köybaşı ve Uğurlu'nun (2019), Gelmez-Burakgazi ve Yıldırım'ın (2017) makalelerini incelemeleri önerilebilir. Ayrıca gömülü teori yöntemine ilişkin daha derinlemesine bilgi sahibi olmak isteyen araştırmacıların Ekşi ve Çelik'in (2015) "Gömülü teori: nitel desenler" isimli kitabını okumaları tavsiye edilebilir.

Kaynakça

- Akcan, F. (2016). *Eğitimde etkili bir okul değişimi için okul liderliği: Okul liderliğine ilişkin bir temellendirilmiş kuram çalışması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Alpman, G. (2022). Türk aile şirketlerinde nesiller arası yönetim devri: Bir gömülü teori çalışması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(43), 347-376. Erişim adresi: <https://doi.org/10.46928/iticusbe.1073518>
- Bringer, J.D., Johnston, L.H. ve Brackenridge, C.H. (2006). Using computer-assisted qualitative data analysis software to develop a grounded theory project. *Field Methods*, 18(3), 245-266. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/1525822X06287602>
- Bryant, A. ve Charmaz, K. (2007). *The SAGE Handbook of grounded theory*. Los Angeles: Sage.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. (2nd Ed.). London: SAGE Publications.
- Charmaz, K. ve Belgrave, L. L. (2012). Qualitative interviewing and grounded theory analysis. In J.F. Gubrium, J.A. Holstein, A.B. Marvasti, K.D. McKinney (Eds.). *The SAGE Handbook of Interview Research: The Complexity of the Craft* (pp. 347-365), Los Angeles, CA: SAGE.
- Corbin, J. ve Strauss, A. L. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, 13(1), 3-21. Erişim adresi: <https://link.springer.com/article/10.1007/bf00988593>
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni* (Çev. Ed. S. B. Demir)(Göz. Gez. 2. Baskı). Ankara: Eğiten Kitap.
- Demirhan, G. (2015). *Türkiye'de eğitim yönetimi alanında araştırma geleneği ve paradigmaların gömülü teori bağlamında değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Denzin, N. K. (1997). *Interpretive ethnography: Ethnographic practices for the 21st century*. California: SAGE.
- Dodman, S.L. (2011). *School reform in a high poverty elementary school: A grounded theory case study of capacity building*. (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Florida, Graduate School of The University of Florida, Florida.
- Dorion, J.A. (2017). *A grounded theory of school of education futures*. (Unpublished Doctoral Dissertation). Boston University, Boston University School of Education, Boston, Massachusetts.
- Ekşi, H. ve Çelik, H. (2015). *Gömülü teori: Nitel desenler*. İstanbul: EDAM.
- Ergin, H. (2017). *Internationalization of higher education via distance learning: A grounded theory study in Turkey*. (Unpublished Doctoral Dissertation). Boğaziçi University, Institute for Graduate Studies in Social Sciences, İstanbul.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1993). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Meteksan Matbaacılık.
- Fielder, A. (2010). *Elementary school teachers' attitudes toward professional development: A grounded theory study*. (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Phoenix, Phoenix, Arizona.

- Gelmez-Burakgazi, S. ve Yıldırım, A. (2017). Journey into doctoral candidacy: A grounded theory study of doctoral qualification exam process. *Croatian Journal of Education*, 19(1), 63-92. Erişim adresi: <https://cje2.ufzg.hr/ojs/index.php/CJOE/article/view/2017>
- Glaser, B. G. (1978). *Theoretical sensitivity: Advances in the methodology of grounded theory*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Glaser, B. ve Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Glaser, B. G. ve Strauss, A. L. (2017). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. New York: Routledge.
- Göktaş, Y., Hasançebi, F., Varışoğlu, B., Akçay, A., Bayrak, N., Baran, M. ve Sözbilir, M. (2012). Türkiye'deki eğitim araştırmalarında eğilimler: bir içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 443-460. Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/127599/>
- Ilgar, M. Z. ve Ilgar, S. C. (2013). Nitel bir araştırma deseni olarak gömülü teori: Temellendirilmiş kuram. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 197-247. Erişim adresi: <https://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/111>
- Karadağ, E. (2010). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan araştırma modelleri: Nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(1), 49-71. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/108243>
- Kartarı, A. (2017). Nitel düşünce ve etnografi: etnografik yöntem düşünsel bir yaklaşım. *Moment Dergi*, 4(1), 207-220. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/moment/issue/36383/411586>
- Kern, B.E. (2010). *Navigating: A grounded theory study of how school administrators prepare to lead*. (Unpublished Doctoral Dissertation). Fielding Graduate University, The School of Educational Leadership and Change, California.
- Köybaşı, F. ve Uğurlu, C. T. (2019). Teacher candidates' socialization process: A grounded theory study. *Asian Journal of Education and Training*, 5(1), 213-223. Erişim adresi: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1208529>
- Leedy, P.D. ve Ormrod, J.E. (2005). *Practical research: Planning and design* (8. Baskı). New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Merriam, S.B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (2nd Ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Morabito, P.N. (2010). *Grounded theory approach to understanding student perceptions of asynchronous high school learning environments*. (Unpublished Doctoral Dissertation). Walden University, College of Education, Minnesota.
- Musick, K. (2010). *Spirituality and school leadership a grounded theory study*. (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Denver, The Morgridge College of Education, Denver, Colorado.
- Nettles, E.L. (2011). *How do principals retain teachers in urban secondary schools in central Alabama: A grounded theory study*. (Unpublished Doctoral Dissertation). The University of Alabama at Birmingham, The School of Educational Leadership, Birmingham, Alabama.
- Neuman, W.L. (2008). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (Çev. S. Özge). İstanbul: Yayın Odası.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/113287>
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (3. Baskıdan Çeviri) (Çev. Ed. M. Bütün ve S.B. Demir) Ankara: Pegem Akademi.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş: Nicel ve nitel yaklaşımlar* (Çev. D. Bayrak, H. B. Arslan, Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Sanocki, S.J. (2013). *The process of how teachers become teacher leaders and how teacher leadership becomes distributed within a school: A grounded theory research study*. (Unpublished Doctoral Dissertation). Western Michigan University, Michigan.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M. ve DüNDAR, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430-453. Erişim adresi: <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/3278/720>
- Silverstrone, D.M. (2011). *A grounded theory of university leadership in community engagement*. (Unpublished Doctoral Dissertation). Kingston University, United Kingdom.
- Strauss, A. ve Corbin, J. (1994). Grounded theory methodology: An overview. In N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 273–285). California: Sage Publications.
- Şener, E. (2019). Gömülü teori yaklaşımının yönetim araştırmalarında kullanımı. *Nitel Sosyal Bilimler*, 1(1), 22-47.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zeybekoğlu-Çalışkan, Z. (2011). *A grounded theory of school as a social system in an atypical context*. (Published Doctoral Dissertation). Middle East Technical University, Graduate School of Social Sciences, Ankara.

Extended Abstract

Purpose

Within the qualitative research paradigm, there are different research designs such as ethnography, phenomenology, grounded theory, case study and action research (İlgar and İlgar, 2013; Leedy and Ormrod, 2005; Yıldırım and Şimşek, 2011). However, among these research designs, it is noteworthy that the number of studies in which the grounded theory design is adopted as a method in educational research in Turkey is quite limited. Similarly, Şener (2019) draws attention to the fact that the researches in the field of management and organization using the grounded theory research using the grounded theory method can be seen after 2013 in Turkey. However, Denzin (1997) states that grounded theory is the most effective paradigm for qualitative research in social sciences. In this sense, it is thought that grounded theory will make important contributions to educational sciences arising from social sciences. In this study, it is aimed to make a theoretical evaluation of the usage of grounded theory in educational research.

Design and Methodology

The study is a review research. Review articles give an overview of current thinking on the topic. And, unlike an original research article, it will not present new experimental results. Since it is a theoretical review study, the research did not require ethics committee approval. In the study, firstly, the features of the grounded theory design, the study group in grounded theory, data collection tools in grounded theory and data analysis in grounded theory were mentioned. Then, the usage of grounded theory in educational research is discussed.

Findings

As a result of the literature review, studies in the field of educational sciences in Turkey were examined and few studies were found in which grounded theory was adopted as a method. In these few studies, it was determined that lots of different issues were discussed such as school leadership for an effective school change in education (Akcan, 2016), the doctoral qualification process (Gelmez-Burakgazi and Yıldırım, 2017), the evaluation of research tradition and paradigms in the field of educational administration in Turkey (Demirhan, 2015), socialization processes of prospective teachers (Köybaşı and Uğurlu, 2019), internationalization of higher education through distance learning. This situation indicates that grounded theory is a useful method

that can be used in different subjects and contexts in educational sciences. However, it is noteworthy that the studies carried out in the grounded theory design in the educational sciences literature in Turkey have started to be carried out since the 2010s. It can be argued that the reason for this situation stems from the dominant positivist paradigm in the field.

In the international literature, it is possible to say that there are more studies in the field of education in which the grounded theory design is used. Although studies designed with grounded theory in international literature in the field of educational sciences are more than in Turkey, it can be said that they are few in number when compared to studies using other qualitative methods. In this context, it can be deduced that the use of grounded theory will increase as the complex and unexplored processes that are difficult to study with different methods in the field of educational sciences begin to be examined (Zeybekoğlu-Çalışkan, 2011).

Grounded theory is generally used when there is a need for a comprehensive theory or explanation for a social process that is planned to be examined (Creswell, 2015). One of the most characteristic features of education is that it is a process. What is meant by the fact that education is a process is that it is not in an instant or happening structure, but rather consists of successive learning and teaching events (Fidan and Erden, 1993). Most of the researches in the field of educational sciences are process-oriented. In this sense, it is thought that research models that adopt grounded theory in many educational sciences subjects such as leadership, management, guidance, internationalization and digitalization can be designed.

Research Limitation

The most important limitation of this study is the theoretical examination of the research purpose. Therefore, the research results are based on the researcher's comments based on the literature.

Implications (Theoretical, Practical and Social)

It can be suggested to examine the researches in which grounded theory is used in the field of educational sciences by the content analysis method. To increase the research on grounded theory research, similar to the "Grounded Theory Review", which is scanned in the Web of Science database, a journal in Turkey that will publish only the researches in which the grounded theory pattern is used can be published. Moreover, conferences or congresses can be organized where research conducted with grounded theory will be presented and information exchange and cooperation between researchers will be provided. Researchers who want to have more in-depth knowledge of the grounded theory method can be recommended to read Ekşi and Çelik's (2015) book "Grounded theory: qualitative patterns". Also, it can be suggested that researchers examine Akcan's (2016), Ergin's (2017) and Zeybekoğlu-Çalışkan's (2011) doctoral theses, Köybaşı and Uğurlu's (2019), Gelmez-Burakgazi and Yıldırım's (2017) articles as concrete examples for the usage of grounded theory in the field of education.

Originality/Value

This research contributes to fill the gap in the literature, since there has not been any evaluation in the literature on the grounded theory design in the field of educational sciences. In addition, it is thought to be important as it provides researchers in the field of educational sciences with a methodologically different perspective.

Araştırmacı Katkısı: Damla AYDUĞ (%100).